

Newsletter of the Pasture Network of Tajikistan
Информационный бюллетень пастбищной сети Таджикистана
Варақаи иттилоотии шабакаи чарогоҳҳои Тоҷикистон

№ 17

1st quarter of 2019

1-ый квартал 2019

Семоҳаи 1-уми 2019

Content	Содержание	Мундарица
От Секретариата таджикской Пастбищной сети / From the Secretariat of Tajik Pasture Network.....		3
ACTED улучшает пастбищные ресурсы		3
Лоихаи «Рушди чорводорӣ ва чарогоҳҳо-II»		4
ЕСТАР предлагает решения при нехватке пастбищ.....		4
Обратная сторона животноводства.....		5
Тем временем в Таджикистане.....		5
Травы на всех не хватает: В Таджикистане предлагают уменьшить численность коров, овец и коз.....		6
Чамъбасти фаъолияти Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар нӯҳ моҳи соли 2018.....		6
Рафти татбиқи Нақшаи чорабиниҳои “Барномаи ислоҳоти кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2012-2020»		7
На развитие сельского хозяйства, рыболовства и охоты в Таджикистане планируют выделить около \$100 млн.....		7
Наиболее низкую зарплату в Таджикистане получают работники сельского хозяйства, охоты и лесоводства.....		8
Маърифатнокии аҳоли- самаранокии истифодаи чарогоҳҳо.....		8
Пути освоения присельских пастбищ Республики Таджикистан (на примере кишлака Дехибаланд, Муминобадского района)		10
Усули истифода намудани чашмаҳо ҳамчун ҳавзҳои обнӯшӣ барои чорво дар чарогоҳҳои наздикӯй.....		12
Беҳтар намудани ҳолати чарогоҳҳо ба воситаи нобуд сохтани алафҳои бегона ва хорҳо.....		13
Самтҳои ҳуқуқии истифодабари заминҳои чарогоҳ ва ҳуқуқи дастрас намудани Сертификати истифодаи замин.....		14
Беҳтар намудани ҳолат ва баланд бардоштани ҳосилнокии чарогоҳҳо.....		15
Ҳосилхез гардонидан ва истифодабарии устувори чарогоҳу алафзорҳо.....		16
Чарогоҳҳо ба нигоҳубин ниёз доранд.....		17
Глобальная оценка экологического законодательства.....		18
Конкурс среди студентов на тему “Устойчивое управление природными ресурсами в Центральной Азии.....		18
Выходные данные.....		19

От Секретариата таджикской Пастбищной сети

Настоящий бюллетень составлен для налаживания связи и совместного использования публикаций среди членов таджикской Пастбищной сети. Если вы хотите поделиться своими новостями, событиями, отчетами или любыми другими интересными материалами, то пришлите их нам по адресу pmnp.tj@gmail.com и мы распространим их через рассылку сети.

Если вы хотите пригласить своих коллег присоединиться к этой рассылке или выйти из этого списка, то сообщите нам об этом по электронной почте pmnp.tj@gmail.com

Секретариат Таджикской пастбищной сети также является членом Региональной пастбищной сети (РПС) Центральной Азии. Если вы хотите получать обновленную информацию о новостях со всего региона, присоединяйтесь к РПС здесь:

- [Страница Региональной Пастбищной Сети](#)
- [Электронная Библиотека Региональной Пастбищной Сети](#)
- [Facebook Группа Региональной Пастбищной Сети](#)

С уважением,
Ваш Секретариат

From the Secretariat of Tajik Pasture Network

This newsletter has been compiled to establish communication and share publications among members of the Tajik Pasture Network. If you want to share your news, events, reports, or any other interesting materials, then send them to us at pmnp.tj@gmail.com and we will distribute them through the network newsletter.

If you want to invite your colleagues to join this list or unsubscribe from this list, then let us know by email pmnp.tj@gmail.com

The Secretariat of the Tajik Pasture Network is also a member of the Regional Pasture Network (RPN) of Central Asia. If you want to receive updates on news from the entire region, join the RPN here:

- [Regional Pasture Network website](#)
- [Electronic library of RPN](#)
- [Facebook group of RPN](#)

Best regards,
Your Secretariat

ACTED улучшает пастбищные ресурсы

В рамках проекта «Улучшение средств к существованию и продовольственной безопасности через устойчивое управление природными ресурсами», который осуществляется ACTED в Зеравшанской долине Таджикистана в консорциуме с Фондом Ага-Хана и при финансовой поддержке Европейского Союза проводит мероприятия по продвижению эффективного и устойчивого способа управления природными ресурсами. Один из компонентов проекта направлен на улучшение пастбищных ресурсов в целевых водоразделах и предполагает следующие действия:

- создание объединений пользователей пастбищ (ОПП);
- наращивание потенциала ОПП по направлениям «Интегрированное управление пастбищными ресурсами», «Подготовка планов управления пастбищами», «Интеграция ротации пастбищ», «Управление и учет»;
- посев и удобрение на богарных землях пастбищ;
- строительство / восстановление пастбищной инфраструктуры;
- содействие процессу разработки и реализации Планов управления пастбищами со стороны ОПП.

Из вышеперечисленных мероприятий на сегодняшний день предприняты следующие меры:

- Созданы 8 объединений пользователей пастбищ (ОПП).
- Проведено 2 раунда тренингов на темы «Интегрированное управление пастбищными ресурсами» и «Подготовка планов управления пастбищами».
- Оказана поддержка ОПП в восстановлении 236 га деградированных пастбищных угодий через посев и использование удобрений. Еще 322,5 га запланировано на весну 2019 года.
- Организованы 5 демонстрационных участков путем ограждения небольших участков пастбищ для содействия естественному восстановлению и защиты от скота.

Источник: ACTED в Таджикистане

Лоиҳаи «Рушди чорводорӣ ва чарогоҳҳо-II»

Мақсад ва вазифаҳои лоиҳа

- Мақсади асосии Лоиҳаи «Рушди чорводорӣ ва чарогоҳҳо-II» аз мусоидат барои паст намудани сатҳи камбизоатии аҳоли дар панҷ ноҳияи вилояти Хатлон, аз ҷумла дар ноҳияҳои Восеъ, Данғара, Кӯлоб, Фархор ва Мир Сайид Али Ҳамадонӣ иборат мебошад.
- Вазифаи асосии Лоиҳа беҳтар намудани ҳолати озуқаворӣ ва мусоидат дар афзун намудани даромади зиёда аз 38000 (сӣю ҳашт ҳазор) хонаводаҳои камбизоат, тавассути баланд бардоштани маҳсулнокии ва даромаднокии чорводорӣ ва идоракунии самаранокии чарогоҳҳо мебошад.

Самтҳои фаъолияти лоиҳа:

Лоиҳа аз қисматҳо ва зерқисматҳои зерин иборат аст:

1. Рушди институтсионалӣ
 - а) Рушди ташкилотҳои институтсионалӣ;
 - б) Беҳтар намудани сиёсат ва заминаи меъёри ҳуқуқӣ ва таҳкимбаҳои ниҳодҳои институтсионалӣ.
2. Баланд бардоштани маҳсулнокии ва беҳтар намудани вазъи солимии чорво
 - а) Баланд бардоштани маҳсулнокии чорво;
 - б) Беҳтар намудани вазъи солимии чорво.
3. Рушди чарогоҳҳо ва усулҳои гуногуни паст намудани сатҳи танназулҳои онҳо
 - а) Сармоягузорӣ ва идоракунии ҷомеавии устувори чарогоҳ;
 - б) Ташаккули даромад аз диверсификасия.
4. Идоракунии лоиҳа
 - а) Идоракунии лоиҳа;
 - б) Мониторинг ва баҳодиҳӣ.

Мӯҳлати татбиқи лоиҳа:

Оғози татбиқ: 03 феввали соли 2016

Анҷоми татбиқ: 31 март соли 2021

Манбаъ: <http://rural.tj/index.php/tj/loi-a-o/2-uncategorised/272-loi-ai-rushdi-chorvodor-va-charogo-o-ii>

Enabling poor rural people
to overcome poverty

Тамос бо мо

Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе
кӯчаи Техрон 21

(+992) 900-00-47-01

sepmu.lpd@gmail.com

<http://rural.tj>

ЕСТАР предлагает решения при нехватке пастбищ

«В Таджикистане у нас недостаточно пастбищ для кормления неограниченного количества крупного рогатого скота. Вместо этого я показываю фермерам, как у них может быть одна высокопродуктивная молочная корова, производящая молоко 10 коров» говорит Тиллоева Зулайхо, владелец возглавляемой женщиной фермы, расположенной в 60 км к юго-востоку от Душанбе, столицы Таджикистана.

Самая большая страсть Тиллоевой является земледелием - она выращивает люцерну и пшеницу для производства кормов, а также овощей (помидоры, лук, картофель) и фруктов. «Сначала я была знаменита своими черешнями, которые я выращиваю; теперь люди покупают племенных быков, потому что хотят увеличить объемы производства молока». Поскольку 93% территории Таджикистана являются горами, необходимо увеличить производительность молочных коров. «В 2006 году Таджикистан отметил 15-летнюю независимость. Это стало стимулом для меня стать независимым предпринимателем, поэтому я решила участвовать в тренингах по расширению прав и возможностей женщин, организаций на уровне общин.»

После участия на мероприятии Дней открытых дверей в Яванском районе она узнала о финансировании, оказываемом местными финансовыми учреждениями, участвующими в проекте ЕС и ЕБРР «По повышению конкурентоспособности агробизнеса в Таджикистане», (ЕСТАР) и подала заявку на получение кредита осенью 2017 года.

«Я использовала кредит проекта ЕСТАР для покупки 26 размножающего крупнорогатого скота. Предлагаемый финансовый стимул был, безусловно, очень привлекательным. На моей ферме я предлагаю очень хорошие условия для быков, поэтому они чувствуют себя очень комфортно и их производительность повысилась. Я уже продала одного из моих племенных быков в соседнюю ферму. Я учу фермеров о важности улучшения генетики крупнорогатого скота в Таджикистане, особенно в моем регионе.

Поэтому я приглашаю их посетить мою ферму, чтобы показать возможности современной генетики. Сейчас так много соседей хотят покупать быков, чтобы улучшить генетику молочного скота». Этот бизнес позволяет Тиллоевой создавать дополнительный доход для себя и своих работников.

Источник: https://ectap.org/ru/home/news/?ELEMENT_ID=1160

Обратная сторона животноводства

Обратная сторона массового конвейерного животноводства часто остается невидима для людей. Речь сейчас не идет о неестественных и жестоких условиях, в которых, как правило, содержится скот, предназначенный для боен. Что нам известно о пастбищах? Об обычных пастбищах, отведенных под крупных рогатых животных? Производство мяса - одна из главных причин уничтожения природы на Земле. Просто факты:

- Продовольственная и сельскохозяйственная организация при ООН признала, что животноводческий сектор является одним из самых больших источников истощения почв и воды на планете, а по созданию парниковых газов он на 18% превышает выбросы CO₂, производимых транспортом;
- По данным 2006 г. для животноводства было задействовано 30 процентов постоянных пастбищ планеты;
- 20 процентов биомассы Земли составляют фермерские животные;
- С 1950-х годов под пастбища было уничтожено более 50 процентов тропических лесов;
- По информации ВВС, во Франции на 20 миллионов коров приходится 6,5 процентов всех выбросов парниковых газов в стране, каждый год рогатый скот выделяет 26 миллионов тонн метана;
- Если уменьшить поголовье скота на 30 процентов, то к 2030 г. сельскохозяйственный сектор будет выбрасывать в атмосферу на 50 процентов меньше углекислого газа, чем сейчас;

- Нехватка питьевой воды на планете вызвана ростом животноводства. На производство 1 килограмма говядины требуется 4 300 литров воды, в то время как на 1 килограмм хлебных злаков в среднем расходуется около 1000 литров воды. В целом животноводство потребляет одну треть всей свежей воды в мире;
- По статистике США, 90 процентов всей сои, 80 процентов всей кукурузы и 70 процентов всего зерна там идет на корм убойному скоту;
- По данным Агентства по охране окружающей среды США (EPA) за 2004 г., ферма с 2500 животными, дающими молоко, создаёт столько же мусора, сколько город с населением в 411 тысяч человек;
- Пастбища и фермы являются источником химического загрязнения и эрозии почв;
- Стадо из 200 коров вырабатывает такое количество газа за один год, которого машине для среднестатистической семьи хватило бы на 180 000 км пробега, то есть примерно на 10 лет работы. В бензиновом эквиваленте это 21 400 литров топлива.

Источник: <https://www.facebook.com/boguty.org/photos/a.1585441621691067/2334020433499845/?type=3&theater>

Тем временем в Таджикистане

Как сообщили в министерстве сельского хозяйства страны, животноводство является одной из составных частей аграрного сектора экономики республики, которая с точки зрения общего производства сельхозпродуктов в стране занимает второе место после растениеводства. По данным источника, **численность поголовья крупного рогатого скота на начало этого года составила свыше 2,3 млн. голов**, 93% из которых приходится на население.

В горных регионах республики животноводство является основным источником дохода жителей. **Численность поголовья сельскохозяйственных животных и птицы в стране ежегодно увеличивается, в среднем на 8-10%**. Доля населения в производстве всех животноводческих продуктов, кроме яиц и мяса птицы, в последние годы устойчиво растёт, превысив 90%.

Источник: <http://avesta.tj/2019/02/27/naselenie-v-tadzhikistane-proizvodit-svyshe-90-zhivotnovodcheskoj-produktsii/>

Травы на всех не хватает: В Таджикистане предлагают уменьшить численность коров, овец и коз

Ученые Таджикистана уверяют, что пастбищ на всех сельскохозяйственных животных не хватает, а чрезмерный выпас скота приводит к опустыниванию лугов. Круглогодичные пастбища Таджикистана истощаются и деградируют, и если не принять соответствующие меры, они могут превратиться в безжизненные пустыни. Об этом предупреждают ученые Института ботаники, физиологии и генетики растений Академии наук Республики Таджикистан.

По словам доктора сельскохозяйственных наук Курбонали Партоева, Таджикистану срочно нужно уменьшить пастбищную нагрузку, урегулировать вопрос рационального управления пастбищами. Ученый отмечает, что сегодня наблюдается чрезмерная концентрация крупного рогатого скота на пастбищах республики. Согласно данным статистики, в республике во всех категориях хозяйств в 2019 году поголовье крупного рогатого скота составило около 2,4 млн, а мелкого – 5,6 млн. Всего на долю пастбищного животноводства в Таджикистане приходится 3,8 млн. гектаров пастбищ, чего не хватает для выпаса всех животных.

«При рациональном использовании ежегодно нужно дать отдохнуть половине площади пастбищ. При таком раскладе останется 1,9 млн га, а этого не достаточно, чтобы прокормить более 8 млн сельскохозяйственных животных. Этот вопрос очень важен, так как при чрезмерной нагрузке при выпасе кормовые растения выпадают из травостоя и пастбищные угодья теряют хозяйственную ценность», - считает Партоев. По его мнению, большое количество стад, которое пасется в пастбищах сверх меры, приводят к уничтожению лугов и образованию пустынь.

По данным ученых, нерегулируемый рост численности скота и бесплановое использование пастбищ наносит большой ущерб биоразнообразию, уничтожает ценные ресурсы лекарственных растений, становится причиной исчезновения растений-медоносов и, в конце концов, угрожает продовольственной безопасности страны. Как отметили в Институте ботаники АН РТ, нужно использовать пастбища поочередно, на одном месте нужно пасти скот раз в 3-4 года.

“Сегодня в Таджикистане коммерческие пастбищепользователи на договорной основе нанимают чабанов, которые не соблюдают правила пастбищеоборота, не чередуют выпас и не предоставляют пастбищу отдых, как это положено. В результате разрушается растительный и почвенный покров, разрушается литогенная основа почвы”, - отмечают в институте. Поэтому, по расчетам ученых-биологов республики, нужно привести количество животных в соответствие с нормами, несмотря на то, что республике не хватает животноводческой продукции – мяса и молока для полного удовлетворения потребностей населения. “Уменьшение поголовья скота можно компенсировать путем развития птицеводства, - говорит Партоев, - Птицам требуется меньше площадей для выпаса и корма”.

Источник: <https://news.tj/ru/news/tajikistan/economic/20190313/travi-na-vseh-ne-hvataet-v-tadzhikistane-predlagayut-umenshit-chislennost-korov-ovets-i-koz>

Чамъбасти ғаъолияти Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар нӯҳ моҳи соли 2018

Чарогоҳҳо дар ҷумҳурӣ манбаи асосии таъмини хуроки чорво буда, дар миқёси ҷумҳурӣ ба 1-уми январи соли 2018 майдони умумии чарогоҳҳо 3 832 083 гектарро ташкил дода, аз он ҷумла дар:

- вилояти Мухтори Куҳистони Бадахшон 734116 га
- вилояти Суғд 784595 га
- Хатлон 1227470 га
- Ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ 1085902 га

Аз миқдори умумии чарогоҳҳо 783684 га чарогоҳҳои зимистона, 2055320 га тобистона, 714623 га баҳорию тирамоҳӣ ва 278458 га-ро чарогоҳҳои доимо истифодашаванда ташкил медиҳанд.

Бояд қайд кард, ки тайи солҳои охир бинобар сабабҳои тағйирёбии иқлим ва таъсири манфии он ба паст гардидани ҳосилнокии чарогоҳҳо оварда расонидааст, махсусан чарогоҳҳои ба минтақаҳои аҳолинишин наздик, айни замон дар чунин ҳолат қарор доранд.

Оид ба беҳтар намудани ҳолат ва истифодабарии самараноки чарогоҳҳо, ташкили харитаи умумии чарогоҳҳо вобаста ба

пурра роҳандозӣ гардидани иқтидорҳои мавҷуда ва риояи стандартҳои мавҷуда, гузаронидани таҳқиқи геоботаникии чарогоҳҳо ва мониторинги доимӣ дар чарогоҳҳои шахру ноҳияҳои ҷумҳурии қорҳо идома дошта, мунтазам чораҳои зарурӣ андешида шуда истодааст.

Тибқи маълумоти пешниҳоднамудай Муассисаи давлатии “Трести чарогоҳу мелиоративӣ” соли қорӣ ба чарогоҳҳои тобистона **чорвои калони шохдор 96486 сар, гусфанду буз 2205719 сар ва асп 12323 сар** ронда шуда, қойгир карда шудааст.

Манбаъ: <http://moa.tj/novosti/%D2%B7%D0%B0%D0%BC%D1%8A%D0%B1%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8-%D1%84%D0%B0%D1%8A%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B8-%D0%B2%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8-%D0%BA%D0%B8%D1%88%D0%BE%D0%B2%D0%B0/>

Рафти татбиқи Нақшаи чорабиниҳои “Барномаи ислоҳоти кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2012-2020»

Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рафти татбиқи Нақшаи чорабиниҳои “Барномаи ислоҳоти кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2012-2020», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 августи соли 2012, №383 тасдиқ гардидааст, дар соли 2017 ва симоҳаи якуми соли 2018 як қатор қорҳои назаррасро амали намудааст. Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рафти татбиқи Нақшаи чорабиниҳои “Барномаи ислоҳоти кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2012-2020», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 августи соли 2012, №383 тасдиқ гардидааст, дар соли 2017 ва симоҳаи якуми соли 2018 як қатор қорҳои назаррасро амали намудааст.

Бо мақсади танзим ва рушди соҳа ва мутобиқ кардани он ба шароити имрӯза дар соли 2017 ва симоҳаи аввали соли 2018 аз қониби вазорат 20 лоиҳаи қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гардида, 14-тои он тасдиқ ва боқимондааш дар баррасӣ мебошанд.

Дар доираи лоиҳаи “Рушди қорводорӣ ва чарогоҳҳо”, ки дар соҳаи кишоварзӣ амалӣ гардида истодааст барои баланд бардоштани даромаднокии занҳои хонаводаҳои камбизоат ба 853 зан кӯмақҳои моддӣ расонида шуд.

Беҳтар кардани ҳолати чарогоҳҳо воситаи асосии таъмини қорво бо хӯроқа буда, аз ҳисоби маблағи Барномаи рушди чарогоҳҳо 80 га чарогоҳҳои Кооперативи истеҳсолии зотпарварии «Данғара»-и ноҳияи Данғара бо тариқи сатҳӣ беҳтар карда шуда, як қупрӯки қорвогузар бо дарозии 11 м ва паҳноӣ 2 м дар мавзеи Луғури шаҳри Роғун, як қупрӯк бо истифода аз қубури андозааш 4 м x 2 м x 1,5 м дар қамоати деҳоти Қорякқорони ноҳияи Рӯдакӣ сохта ба истифода дода шуда, 10 км роҳҳои қорвогузари мавзеи Луғури шаҳри Роғун таъмир карда шуд. Бо усули сатҳӣ 60 га чарогоҳҳои қамоати Язғуломи ноҳияи Ванҷ бо тариқи обёрикунӣ беҳтар карда шуд. Ҳамчунин дар симоҳаи якуми соли 2018 барои мавсими муташаккилона рондани қорво аз чарогоҳҳои зимистона ба чарогоҳҳои тобистона, ки фаро мерасад мутахассисони соҳавӣ барои омода намудани роҳҳои қорвогузар, майдонҳои дамгирии қорво ва таъсиси нуқтаҳои назоратӣ байторӣ сафарбар гардида, дар ин самт қорҳои зарурӣ ба роҳ монда шуда истодааст.

Манбаъ: <http://moa.tj/gosudarstvenny-e-programmy/>

На развитие сельского хозяйства, рыболовства и охоты в Таджикистане планируют выделить около \$100 млн.

Свыше 915,4 млн. сомони (\$97 млн.) планируется выделить из госбюджета Таджикистана на развитие сельского хозяйства, рыболовства и охоты в текущем году.

По данным министерства финансов республики, в эту сумму также входит реализация инвестиционных проектов в указанных сферах. По данным источника, с целью обеспечения развития сферы сельского хозяйства и охраны продовольственной безопасности, за счет реализации государственных инвестиционных проектов из государственного бюджета в период независимости направлено более 12 млрд. сомони.

За последние 10 лет объем производства сельскохозяйственной продукции увеличился в три раза, то есть с 7,4 млрд. сомони 2000 года до 21,3 млрд. сомони в 2018 году. Между тем, эксперты отмечают, что для развития сферы необходимо придавать большее значение вопросам хранения и переработки сельскохозяйственной продукции. В настоящее время незначительная доля произведенного хлопка перерабатывается внутри страны, а имеющиеся возможности в направлении создания рабочих мест в текстильной сфере используются не в полной мере.

Источник: <http://agroinform.asia/ru/2019/01/11/na-razvitie-selskogo-hozyaystva-rybolovstva-i-ohoty-v-tadzhikistane-planiruyut-vyidelit-okolo-100-mln/>

Наиболее низкую зарплату в Таджикистане получают работники сельского хозяйства, охоты и лесоводства

Наиболее низкую зарплату в Таджикистане получают работники сельского хозяйства, охоты и лесоводства. По данным Агентства по статистике при президенте РТ, их заработная плата сложилась в размере – 541 сомони (\$57).

Самая высокая заработная плата сложилась у сотрудников финансового посредничества (банки) – 3 тыс. 186 сомони (\$338). Этот показатель в сфере горнодобывающей промышленности и разработки карьеров сложился в размере 2 тыс. 551 сомони (\$270). Размер заработной платы в строительстве составил 2 тыс. 476 сомони (\$262), секторе электроэнергетики и водоснабжения этот показатель составил 1 тыс. 546 сомони (\$164).

По данным источника, среднемесячная заработная плата в республике по сравнению с октябрём 2017 года выросла на 12,9%. Размер средней зарплаты в стране достиг 1 тыс. 301 сомони (\$138). Уровень же реальной зарплаты (с учетом инфляции) в октябре по сравнению с сентябрем увеличился на 2,1%.

Источник: <http://agroinform.asia/ru/2018/12/21/naibolee-nizkuyu-zarplatu-v-tadzhikistane-poluchayut-rabotniki-selskogo-hozyaystva-ohoty-i-lesovodstva/>

Маърифатнокии аҳоли - самаранокии истифодаи чарогоҳҳо

Назирҷон Ҳаҷиев
Мушовири маҳаллии Лоиҳаи “Рушди
чорводорӣ ва чарогоҳҳо”

Лозим ба ёдоварист, ки яке аз масъалаҳои муҳими рӯз нисбати пешбурди муносибатҳои истеҳсоли дар шароити деҳоти манотиқи қўхистон ин масъалаи истифодабарӣ ва ҳифзи чарогоҳҳо мебошад. Сабаби надонистани муносибатҳои дуруст нисбати истифода ва идоракунии чарогоҳҳо боиси таҳти фарсоиш қарор гирифтани мавзӯҳои чарогоҳҳо мегардад. Алафҳо имконияти тухмбандӣ намеёбандва аз чунин ҳолат рафта-рафта нест мешаванд, харобшавии хок ва пайдоиши фарсоиши замини чарогоҳ ба амал омада, аз шамол ва боронҳо эрозияи хок ба вучуд меояд. Бинобар ин чорводоронро лозим аст, ки оиди ин масъала кор баранд ва дар нисбати беҳдошти қобилиятҳои деҳот, барои идоракунии дуруст ва самаранокии захираҳои табиат, аз ҷумла истифодаи чарогоҳҳо чораандешӣ намоянд.

Мавҷудияти зичии зиёди чорво, чаронидани бенизом, нагузаронидани чораҳои агротехникии оиди беҳдошти ҳолати чарогоҳҳо боиси аз байн рафтани гуногунии алафҳо, харобшавии генофонди маҳали чарогоҳ, паст шудани маҳсулнокии чорво гардида истодааст.

Имрузҳо бисёранд хочагиҳои инфиродӣ, ки бинобар паст будани ҳолати иқтисодӣ ва дастрасӣ надоштан ба нақлиётҳо аз чарогоҳҳои дурдасти серғизо истифода намебаранд, ҳама вақт дар наздикии деҳа бо зичии зиёд мечаронанд ва низоми истифодабарии чарогоҳҳо роҷро намеkunанд, ки оқибат ба вайроншавии чарогоҳ мерасонад. Чарогоҳ низ мисли дигар соҳаи зироаткорӣ маданият ва низоми ҳудро дорост. Интиҳоби чарогоҳҳо барои ҳар як намуди чорво муҳим аст. Барои говҳои ҷушочарогоҳҳоеро, ки аз алафҳои сершира, растаниҳои лубиёгӣ ва хушадор бой мебошанд, бояд ҷудо намуд. Барои чорвои хурд бисёртар алафҳои гуногуни хушкипасти танаи ғафсдоштаро бояд интиҳоб намуд.

Барои дуруст истифода бурдан ва баробар таъмин кардан бо хурока бояд ба ҳар як пода нақшаи тақвими (календари) истифодабарии чарогоҳ тартиб дода шавад. Тақвими истифодабарии чарогоҳҳо – ин як роҳи банақшагирии тарзи истифодабарии чарогоҳҳо мебошад. Як роҳи дурусти тарзи баланди идоракунии чарогоҳро мефаҳмонад. Дар тақвим ҳосилнокии чарогоҳ, тартиб, тарз ва мӯҳлати истифодабарии чарогоҳ, миқдори зарурии чорво нишон дода мешавад.

Асосан 2 роҳи чаронидани чорво дар чарогоҳ мавҷуд аст: мустақил ва қитъавӣ-тартибӣ

- Дар ҳолати мустақил ҳамаи мавзеъи чарогоҳҳо муддати дароз бенизом чаронида мешавад. Дар ин ҳолат алафҳои тару тозаи болаззатро бисёртар истеъмол карда, дигар алафҳоро поймол карда, истеъмол намеkunанд. Ин роҳи истифодабарӣ чарогоҳҳоро хароб карда, сифати алафзорро паст мекунад ва дар муддати кӯтоҳ алафзор аз сабзиш мемонад.
- Дар ҳолати дуҷум чарогоҳҳоро ба қитъаҳо ҷудо намуда, бо як тартиби муайян баъди сабзиши алафҳо истифода бурда мешавад. Чи қадаре ки миқдори қитъаҳо зиёд бошад, ҳамон қадар ҳосилнокии чарогоҳ баланд шуда, муҳлати зиёд барои мавзеъҳои истифодашуда пайдо мешавад, ки аз нав ба сабзиш дароянд.

Барои ба қитъаҳо ҷудо намудани чарогоҳ миқдори ҳосили мавҷуда дар чарогоҳ, саршумори чорво дар пода, талаботи якрӯзаи саршумори шартӣ ба хурокаи сабз, рӯзҳои чаронидан дар мавзеъ ва фоидаи истифодаи алафҳо асосӣ мебошанд. Чӣ қадаре, ки ҳосилнокии чарогоҳ баланд бошад, ҳамон қадар миқдори қитъа зиёд шуда, масоҳати он кам мегардад. Ҳангоми саршавии мавсим чаронидани чорворо ҳар сол аз як қитъа сар кардан мумкин нест, чунки ин ба суғишти ёфтани растаниҳо мусоидат намуда, ба камҳосилии замин мерасонад. Ҳар сол қитъаи навро интихоб намудан лозим аст. Қитъае, ки имсол дар аввал чаронида шуд, онро соли оянда бояд дар охири чаронида шавад.

Дар мавсими чаронидан ҳар як мавзеъи чарогоҳ вобаста ба масоҳат якҷанд бор истифода бурда мешавад. Ҳаҷми ҳар як қитъа дар муддати на зиёда аз 5-7 рӯз бояд истифода бурда шавад. Зиёда аз ин муддат истифодабарӣ ба паҳншавии касалиҳои паразитӣ мерасонад. Кирмина ва тухми паразитҳо, ки ба воситаи порӯи чорвои касал дар чарогоҳ паҳн мешавад, баъди як ҳафта манбаи заҳролудшавии чарогоҳ мегардад. Бо роҳи қитъавӣ чорво дар ҳар давраи чаро алафҳои тару тозаро истеъмол менамоянд.

Муҳлати саршавӣ ва анҷоми чаронидани чорво барои маҳсулнокии чарогоҳ ва солимии чорво роли муҳим мебошад. Баҳорон барвақт рондани чорво ба чарогоҳ ба нобудшавии алафҳои қимматнокии чарогоҳ ва пайдоиши алафҳои ғайрихурокаи мерасонад. Муҳлати саршавӣ бояд аз марҳилаи навдадавонӣ, яъне қадри алафҳо 10-15 см бошад ва муҳлати анҷом додани чаро дар қитъа қадри растани аз сатҳи хок то баландии 3-5 см боқӣ монад. Алафҳое, ки дар чарогоҳҳо месабзанд, баробари дигар зироатҳои хоҷагии қишлоқ аз замин ғизо мегиранд ва ҳангоми чаронидан ё дарав намудани алаф ҳамчун захира барои зимистон боиси барнагаштани биомасса ба замин гашта, дар натиҷа, таркиби ғизонокии замини чарогоҳ рӯз аз рӯз таназзул ёфта, маҳсулнокии чарогоҳҳо паст мегардад. Барои барқарор соختани ғизонокии хоки чарогоҳҳо ва инчунин беҳсозии маҳсулнокии чарогоҳҳо истифодабарии нуриҳои минералӣ ва органики аҳамияти калон дорад.

Барои баланд бардоштани маҳсулнокии чарогоҳҳои кишти тухми алафҳои хурокии чорво, хусусан тухмиҳои юнҷа, эспарсет, суданка, омехтаҳои мушунгу ҷавро гузаронидан лозим аст. Кишти тухмиро ба тарзи маъмулӣ гузаронидан мумкин аст. Аммо дар ҷойҳои ноқулай бо тарзи дастӣ кишт намудани тухмиҳои алафҳо маслиҳат дода мешавад. Ин тарз чунин аст, ки дар 1 м² заминро шудгор намуда, тухмиро кишт ва бо хаскашак рӯйпӯш менамоянд, баъди 2 метр ин корро боз такрор мекунанд. Ҳамин тарз дар ҳамаи майдонҳо. Тухми алафҳо пухта ба замин рехта, дар атрофи худ то 1 метр пароканда мешавад. Бо ин роҳи осон ва қулай барои серҳосил намудани чарогоҳҳо шароит фароҳам меояд.

Барои баланд бардоштани маҳсулнокии чарогоҳ ташкили чарогоҳгардон шарту зарур аст. Дар раванди чорводорӣ чарогоҳгардон барои барқарорсозии чарогоҳҳо, таъмири он, нигоҳдории хуби алафҳо, пешгирии фарсоиши хок, таъмини шароит барои захирасозии алаф барои зимистон истифода бурда мешавад. Бе риояи чарогоҳгардон ҷиҳати биологӣ фарсуда шуда, алафи таркиби чарогоҳ фосилаи барқароршавиро намеёбад ва оқибат нест мешавад, хоки чарогоҳ ҳолатҳои физикии худро гум менамояд. Дар сурати истифода набурдани чарогоҳгардон имконияти захираи хурокаи барои зимистон мушкул мешавад, ки таъсири манфии ҳешро барои оқибати чорводорӣ мерасонад.

Барои ин, дар вақти истифодаи чарогоҳҳо ба ду масъалаи асосӣ аҳамият додан лозим аст. Дар аввал чарогоҳҳо аз руи мавсими сол чарогоҳгардон риоя карда шавад (дар фосилаи 3 сол дар на кам аз 3 чарогоҳ чарогоҳгардон карда шавад). Ин имкон медиҳад, ки чарогоҳҳо самаранок истифода гардида, имконияти тухмрасии растаниҳо дар нисбати худбарқароркунӣ дар давоми сол пайдо мегардад. Баъдан дар қисматҳои чарогоҳҳо бо мақсади тухмирасонӣ ва тухмипахнсозӣ алафзорҳои чарогоҳҳо то пухтани тухми алафҳо бояд нигоҳ дошта шавад.

Манбаъ: <http://rural.tj/index.php/tj/tavsiyakho/243-ma-rifatnokii-a-olji-samaranokii-istifodai-charogo-o>

Пути освоения присельских пастбищ Республики Таджикистан (на примере кишлака Дехибаланд Муминобадского района)

УДК: 636.083

ПУТИ ОСВОЕНИЯ ПРИСЕЛЬСКИХ ПАСТБИЩ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН (на примере кишлака Дехибаланд, Муминобадского района)

Каримзода Сорбон, докторант PhD, Мехрубону Нурали, бакалавр. Работа выполнена под руководством Кодирова К.Г., д. с/х наук, профессор. - ТАУ им. Ш. Шотемур

Естественные угодья Республики Таджикистан расположены в разных категориях земель (сельскохозяйственного назначения, запасной фонд, лесной фонд, у населенных пунктов). В настоящее время пастбища по ряду объективных и субъективных причин, совершенно различно. Такие как переходящие, и зимние пастбища в основном используется личным скотом населения. На переходящих при сельских пастбищах, продуктивность составляет 0,3 - 0,5 т/га воздушно сухой поедаемой массы.

Следует отметить, что поголовье скота в населенных пунктах, преобладает от 800 до 1200 голов КРС и более 2500 поголовье овец и коз и они зависят от расположения кишлаков. Такая огромная диспропорция между выпасаемым поголовьем с его потребностями и скудным корма запасом, создает угрозу экологии этих используемых территорий и определяет крайнюю неустойчивость в животноводстве. При наших подсчетах плохой кормозапас переходных пастбищ (около 1 млн.га), населению требуется запасные пастбища с высокой продуктивностью или повышения корма запаса имеющихся пастбищ в 2-3 раза. Отметим, что при такой продуктивностью, использовании их на землях запасного фонда, если они имеются, знание ситуации позволяет ответить и на вопрос, где расположены сбитые пастбища.

С большой долей достоверности можно говорить о том, что эти пастбища на землях населенных пунктов и частично, к сожалению и на пастбищах земель сельскохозяйственного назначения. Какой ущерб приносит бессистемное использование пастбищ, видно из таблицы 1:

Данные таблицы отражают, негативное влияние бессистемного выпаса, которые проявляется в основном от типов пастбищ. И это означает, что основные показатели по почвенному и растительному покрову под действием бессистемного выпаса (перевыпаса) на пастбищах приближаются к критическим, трудно восстанавливаемыми природой.

Ученые кафедры кормопроизводства Таджикского аграрного университета им. Ш. Шотемур, совместно с сотрудниками Пастбищно-мелиоративного треста Минсельхоза республики, неоднократно высказывались о мерах, которые могли оказать сдерживание и распространение деградации пастбищ, которым требуется экологический ремонт – в виде коренного и поверхностного улучшения пастбищ. Были показаны пути по повышению кормозапаса естественных угодий и рационального использования пастбищ. Такие работы были проведены на зимних, переходящих и летних пастбищах Хатлонской, Согдийской и на пастбищах районов Гиссарской долины.

Новизна и значимость данных полученных на кафедре кормопроизводства, заключается в том, что впервые в республике коренное улучшение пастбищ проводится на переходных-присельских пастбищах и в основном на пастбищах расположенных вблизи населенных пунктах (Муминобадская, Хамрабадская и Эсанбайская зоны). Объектом исследования выбраны переходные присельские пастбища Муминабадского района кишлак Дехибаланд по пастбищам, которых ежегодно перегоняют более 1,5 млн.голов скота с зимних на летние и обратно. Основным источником жизни населения сельских тружеников является животноводческая продукция получаемая, главным образом за счет пастбищных кормов.

В почвенном покрове присельских земель встречаются сероземы светлые и карбонатно-коричневые виды почв. Пастбищные экосистемы представлены видами Artemisia, Agropyron, Caress, Ceratocarpos, реже встречаются Kashia. Потенциальная возможность урожайности пастбищ до 15,0 ц/га корма при натуральной влажности. В настоящее время там, где выпасается скот, урожайность пастбищ не превышает 2,7 ц/га корма.

Деградация переходных пастбищ имеет тенденцию к увеличению. Состояние выпасов усугубляется тем, что большинство переходных пастбищ известны суховеями (афганец) дующими со стороны Афганистана, что создает дополнительные отрицательное воздействие, которое более отчетливо проявляется при изменении климата и сохраняющиеся способах использования кормовых пастбищных ресурсов.

Основным климатическим риском проектной территории является засуха. При засухе среднегодовая температура воздуха +8,9 °C, максимальная температура июля +49°C, минимальная температура в январе -34°C. Засуха наблюдается 8 лет из 10. Количество выпадающих осадков за год (в среднем за 1930-1950 гг.) составило 280 мм. За последние 20 лет среднегодовое количество осадков снизилось до 188 мм. Если дни атмосферных засух за период 1935-1954 гг. составляли 56 дней, то за последние годы их продолжительность устойчиво перевалила за 80 дней.

Таблица 1.
Показатели деградации пастбищ вокруг населенных пунктов на удалении до 3 км

Показатели	Зимние	Переходные	Летние
	Сероземы светлые	Сероземы обычные	Коричнево карбонатные
Снижение гумуса в слое 30 см. %	19%	22%	23%
Снижение урожайности и биомассы летом, в	2,8 раза	2,4 раза	1,8 раза
Снижение проективного покрытия до %	34%	26 %	8%
Массовое появление ядовитых и не поедаемых видов	Мушкор бигоргул	Люттики Акмия	Термонисе юганики

Сегодня привычным для населения является отгонно-пригонная система использования пастбищ, когда скот поселка утром выгоняется на пастбища, а вечером возвращается домой. Использование отгонной системы предусматривает постоянное пребывание животных в отделении от поселка на протяженных 130 и более суток, вызывает понятную озабоченность владельцев скота за его состояние и сохранность. В этой ситуации хозяева скота также несут дополнительную социальную нагрузку в преодолении барьера недоверия и опасения к новой схеме ведения животноводства.

Подход к использованию земельных ресурсов в данной местности базируется на природной отличительной особенности пастбищ - сезонности пастбищной спелости травостоя и многообразии типов пастбищ с различными хозяйственно-биологическими характеристиками слагающей их растительности.

Методический подход выбран таким образом, что все полученные в результате экспериментальных работ данные сравниваются с аналогичными данными, полученными на деградированных участках пастбищ, используемых общественным стадом населения. То есть, такие пастбища определены, в качестве контроля по геоботаническим и зоотехническим показателям.

Таблица 2.
Показатели объемной массы почвы на исследуемой территории, г/см³

Глубина слоя почвы, см	Пастбища			
	присельский (деградированный) участок 1	вверху, участок 2	в середине, участок 3	внизу, участок 4
0-20	1,35	1,31	1,28	1,32
10-20	1,38	1,35	1,34	1,36
20-30	1,48	1,39	1,39	1,40
30-40	1,44	1,46	1,40	1,43
40-50	1,48	1,44	1,41	1,44
0-30	1,40	1,35	1,34	1,36
0-50	1,42	1,39	1,36	1,39

Таблица 3.
Урожайность зеленой массы естественного травостоя и травосмесей опытного участка

№ Делянки	Варианты опыта	Урожайность тонн/га	
		Зеленая масса	Сухая масса
		02.05.2018	30.05.2018
1	Естественный травостой с дискованием	10,5	1,5
2	Контроль без удобрений	10,3	2,0
3	Интродукция (Эспарцет, Люцерна, Полынь)	9,6	1,7
4	Амофоска (NPK)	24,5	3,5
5	Изень (лат. Kochia)	5,0	0,5
6	Амофоска (NPK)	23,0	4,0
7	Полынь	8,5	1,5
8	Карбамид + Амофоска	29,0	4,5
9	Саксаул	9,0	1,0
10	Амофоска + Карбамид	34,0	4,0
11	Изень (лат. Kochia)	7,5	1,0
12	Амофоска (NPK)	25,5	4,0
13	Полынь	4,5	1,0
14	Карбамид+Аммофоска	30,0	4,5
15	Саксаул	4,5	1,0
16	Амофоска (NPK)	37,0	5,0
17	Эспарцет + Люцерна	13,0	2,5
18	Карбамид	22,5	3,5
19	Эспарцет + Люцерна	9,5	1,5
20	Вика	9,0	1,5
21а	Кострец безостый	7,0	1,5
21б	Овсяница луговая	18,0	3,0
22	Вика	15,0	2,5
23а	Житняк ширококолосый	4,5	1,0
23б	Ежа сборная	7,5	1,0

Пастбищные земли, на которых проводятся исследования, представлены 1 участком различной конфигурации и самостоятельным растительным покровом и кормозапасом. Участок расположен к северо-востоку от Куляба на расстоянии до 6 км от населенного пункта.

Растительность на сероземах светлых. - полынно-ковыльная. Когда говорят о воздействии животных на пастбища, то первую очередь подразумевают уплотнение почвы. Установлено, что избыточное уплотнение почвы снижает водопроницаемость, аэрацию, активность биохимических процессов, оказывая отрицательное воздействие на пастбищную растительность. Объемная масса почвы в 0-30 см слое на участке верху составила 1,35 г/см³, в середине участка 1,34 г/см³, внизу участка 4 - 1,36 г/см³. В полуметровом слое эти показатели составили - соответственно 1,39; 1,36; и 1,39 г/см³. На неулучшенных пастбищах (контроль) показатели объемной массы высокие и составляют в 0-30 слое 1,40 г/см³, а в полуметровом - 1,42 г/см³.

Увеличение плотности на присельских пастбищах связано с большой нагрузкой на пастбища и бессистемным выпасом скота, кроме того, на этом участке животные находятся до наступления зимы, а весной выпас начинается очень рано. Результаты по определению объемной массы почвы показаны в таблице 2.

Результаты исследований химических свойств почвы показывают, что содержание их элементов в почве низкое, независимо от типов пастбищ, за исключением подвижного калия. Например, содержание гумуса в верхнем 0-10 см слое составляет от 0,33 до 0,79%. При переходе к следующему слою почвы (10-20 см) оно плавно снижается и в слое 20-30 см составляет в пределах от 0,19 до 0,31%. Аналогичные данные получены и при определении общего азота.

Здесь количество общего азота в верхнем слое колеблется в пределах от 0,048 до 0,085 г/кг, а в слое 20-30 см находится на уровне 0,013-0,033 г/кг. Что касается подвижного фосфора, то здесь наблюдается другая картина. Содержание подвижной формы фосфора, в зависимости от вариантов опыта, в верхнем 0-10 см слое почвы составляет от 22,4 до 32,4 мг/кг. Однако при переходе к следующему слою (10-20 см) количество его резко падает и составляет от 2,4 до 9,8 мг/кг, а в 20-30 см слое почвы не превышает отметки 5,3 мг/кг почвы.

Проведенное геоботаническое исследование территории и уточнение границ растительных контуров позволили выделить 14 основных растительных ассоциаций. На территории основными доминирующими растениями являются: полынь, житняк, изень, мятлик, тростник и разнотравье, наиболее ценными следует считать мортук и осочку. Изучение

растительных контуров и их предполагаемая пастбищная спелость и ориентировочный кормозапас при выпасаемом поголовье скота позволили выбрать наиболее приемлемую для конкретных условий схему использования пастбищ изучаемой территории. Участок верху представленный житняково-полынно изенев-разнотравными (в резком сочетании) ассоциациями, может служить весенним пастбищем с содержанием животных в течение апреля-мая; средний с полынно-житняково-мятликовой доминирующей ассоциацией может быть использован как летнее пастбище с содержанием животных в течение июня-августа; нижний участок с доминирующими видами: полынни, житняк, мятлик можно отнести к осеннему пастбищу с содержанием животных в период сентябрь-октябрь месяцев.

Опытный участок
до улучшения

Опытный участок
после улучшения

На весенних пастбищах максимальную высоту имел полыннозлаковый тип пастбищ, где весной она составила 31,9 см и полынноизенев-разнотравный тип 26,4 см.

На летнем верхнем пастбище по высоте лидировал полынно-ковыльно-мятликово-феруловый тип с высотой растений весной в среднем 40,1 см.

На осенних пастбищах самый высокий рост в весенний период отмечен в осоко-житняково-мятликово-полынно-изенев-эфемеровом типе пастбищ, где высота растений составило в среднем 26,6 см, а на зимних пастбищах изенев-полынно-эфемеровом 18,2 см. Самый низкий рост отмечен на присельском пастбище с полынно-эфемеровой растительностью - 8,4 см.

С учетом выявления кормоемкости пастбищ проводился учет урожайности зеленой пастбищной массы в 2018 году. Результаты первого года исследований позволяет предварительно оценить выбранное направление научно-исследовательских результатов с учетом его совершенствования и детализации в сроки, обозначенные программой.

Источник: Журнал «Кишоварз» Аграрного университета Таджикистана

http://www.tajagroun.tj/images/nashriyaho/kishovarz-3_2018.pdf

Усули истифода намудани чашмаҳо ҳамчун ҳавзҳои обнӯшӣ барои чорво дар чарогоҳҳои наздикӯҳӣ

Одатан дар чарогоҳҳои наздикӯҳӣ ҷӯйҳо ва дарёчаҳоро ёфтан душвор аст, ки онҳо барои обнушии чорвои пода зарур ва ҳатмӣ мебошанд. Ҳамарӯза чорворо то 10км масофа барои обнӯшӣ мебаранд. Дар як рӯз чорвои подоро 4 маротиба ҷойивазкунӣ зарур меояд, ки ин дар чарогоҳҳо бисёр роҳҳои поймолшудаи чорвогузарро ба амал меорад, ин ҳама боиси эрозияи хок мегардад. Ин гуна шароит заминҳои чарогоҳро ба таназзулӯбӣ дучор мегардонад, ҳамзамон чорво вазни худро гум мекунад. Дар ҳар як чарогоҳи наздикӯҳӣ чашмаҳои табиӣ мавҷуданд. Пеш аз омода сохтани чашмаҳо барои обнушии чорво, дохили чашмаҳоро бояд аз обсабзҳо ва гил тоза кард.

Чӣ гуна усул ба роҳ монда мешавад?

Пеш аз ҳама чашмаро аз лой, ифлосиҳо ва растаниҳо тоза кардан зарур аст. Чашмаро ҷуқуртар канда, даруни онро бо сангҳо мустаҳкам бояд намуд. Дар ҷойи баромади оби чашма қубурро, аз сатҳи болоии замин пасттар васл кардан зарур аст. Ҷойи оббарои чашма бо сангҳои калон чинда шуда, қубури обгузар дар ковокии махсуси кандашуда дар ҷуқурии 0, 3 метр хобонида мешавад.

Аз чашма 15 метр поёнтар 3 обанбор/ҷуйбор барои обнӯшӣ сохта мешавад, ки ба онҳо ба воситаи қубури обгузар аз чашма об гузаронида мешавад. Дарозии ҷуйборҳо 1,8 метр, барашон 0,5 метр ва ҷуқуриашон 0, 5 метр муайян шудааст. Ҳар як ҳавз аз якдигар поёнтар ҷойгир шуда, аз боло ба поён об дар онҳо ҷорӣ бояд шавад. Атрофи ҷуйборҳои обнӯшӣ 0,2 метр аз замин бардошта мешавад, ки ин аз ифлосшавӣ дохили оби ҳавзҳоро муҳофизат мекунад.

Аз ҷуйборҳо поёнтар як ҳавз аз гил сохтан лозим аст, ки атрофаш дар қутр 2 метр бошад. Дар ин ҳавзи обнӯшӣ дар як вақт 15-17 сар чорво вобаста аз ҳаҷм об нӯшида метавонанд.

Маҳсулот ва шароити сохтмони ҷойи обнӯшии чорво:

- Қубури оҳанин ва ё пластикӣ;
- Ҷуйборҳо аз санг ва ё семент;
- Ҷуқурии чашма бо санг чинда мешавад;

Дарёфти чашма:

Афзалиятҳо:

- бо нархи дастрас;
- дар фурсати кӯтоҳ;
- осеби чарогоҳҳо барқарор мегардад;
- сарфаи вақт барои дарёфти ҷойи обнӯшии чорво;
- вази чорво кам намешавад;
- идоракунии чаронидани чорво самаранок мешавад;
- чарогоҳҳои назди кӯҳӣ барои чаронидан ҷолиб мегарданд.

Хавф:

- дар вақти омода намудани чашма маслиҳати мутахассис лозим мешавад;
- истифодаи меҳнати дастӣ дар вақти омода намудани чашма;
- нигоҳдории доимии ҷойи обнӯшии чорво.

Парвина Мирзоева, Мушовири маҳаллии Лоиҳаи “Рушди чорводорӣ ва чарогоҳҳо”

Манбаъ: <http://rural.tj/index.php/tj/tavsiyakho/356-usuli-istifoda-namudani-chashma-o-amchun-avz-oi-obn-sh-baroi-chorvo-dar-charogo-oi-nazdik>

Беҳтар намудани ҳолати чарогоҳҳо ба воситаи нобуд сохтани алафҳои бегона ва хорҳо

Бо сабаби истифода набурдани чарогоҳгардон ва чаронидани зиёди чорво таназзулҳои чарогоҳҳои баҳорӣ–тирамоҳии дар наздикии деҳаҳо ҷойдошта ба вуҷуд меояд. Дар натиҷа чарогоҳҳо пур аз алафҳои бегона ва хорҳо мегарданд. Алафҳои бегона дар баъзе мавзеҳои чарогоҳҳо то 50-60%-ро ташкил намуда, ҷойи алафҳои чарогоҳиро забт менамоянд.

Алафҳои бегонаро ба воситаи даравидани бисёркарата дар фаслҳои баҳор ва тобистон нест кардан мумкин аст. Хорҳоро бошад, аз фасли баҳор то тирамоҳ буридан зарур аст.

Чи гуна усул ба роҳ монда мешавад?

Дар ҷойҳои буридашудаи хорҳо ва даравидашудаи алафҳои бегона тухмии алафҳои чарогоҳӣ, ба мисоли юнҷқа, ҷавҳасак – (Костер остроzubый\Bromus oxyodon (Schrenk)), ҷавак – (Житняк гребенчатый, Agropyron cristatum (L.) Gaertn), ҷорубак – (Мятлик луговой\Poa pratensis) ва ё дигар алафи чарогоҳиро коштан зарур аст. Тухмии ин алафҳои чарогоҳиро дар чарогоҳҳо, дар наздикии ҷуйборҳо ва атрофи роҳҳо метавон чамъоварӣ кард.

Тухмиҳои алафҳои чарогоҳиро бояд дар моҳи июл ва август чамъоварӣ ва дар ҷойи хушк нигоҳ дошт. Тухмии алафҳои чарогоҳиро дар аввали баҳор коштан зарур аст, тухмиҳои ҳаҷман хурдро дар чуқурии 2-3 см, тухмиҳои ҳаҷман калонтарро дар чуқурии 3-4 см шинонидан лозим аст. Ҳамзамон тухмиҳои алафҳои чарогоҳиро дар фасли тирамоҳ низ коштан мумкин аст. Дар соли аввал дар ҷойҳои нобуд сохтаи алафҳои бегона ва хорҳо алафҳои чарогоҳии ғизонок ба нашъунамо оғоз мекунанд. Аз соли дуюм ҳосилнокии чарогоҳ то 2-3 маротиба меафзояд.

Хорҳоеро, ки дар нишебҳои доманадор (аз 35-40 градус боло) меҷуянд, нобуд кардан мумкин нест, чунки онҳо ҳокро аз эрозия эмин медоранд.

Ҷойи алафҳои бегонаро алафҳои чарогоҳӣ иваз намуда, маҳсулнокии чарогоҳҳо то 2-3 маротиба зиёд мегардад. Дар соли дуюм ҳосилнокии зичии алафҳои чарогоҳӣ то 1,2 т/га мерасад. Ин барои чаронидани 10 сар гусфанд ва ё 2 чорвои калони шохдор дар муддати 2 моҳ ба ҷойи 4 сар гусфанд дар чарогоҳи пур аз алафҳои бегона ва хордор имконият медиҳад.

Афзалиятҳо:

- ҳосилнокии алафҳои чарогоҳӣ 2—3 маротиба зиёд мегардад;
- иқтидори ғизоии чарогоҳҳо аз ҳисоби зиёд гардидани зичии алафҳои серғизо 2—3 маротиба зиёд мешавад;
- барои чаронидани 10 сар гусфанд ва ё 2 чорвои калони шохдор дар 1 га замин

Тавсияҳо:

- Тавсия дода мешавад, ки оид ба истифодаи усули мазкур дар ноҳияҳои фароғири лоиҳа қитъаҳои намоишӣ ташкил карда шаванд ва барои тоза нигоҳ доштани чарогоҳҳо, алаҳхусус чарогоҳҳои наздидеҳагӣ чораҳои зарурӣ роҳандозӣ гардад;
- Бо мақсади огоҳ шудани истифодабаранадагони чарогоҳ оид ба сермаҳсул намудани чарогоҳҳо бо роҳи кишти

муддати 2 моҳ ба қойи 4 сар гусфанд дар чарогоҳи хордор ва дорои алафҳои бегона шароит муҳайё мегардад;

- сохтори хокро беҳтар намуда, ҳосилнокиро баланд мегардонад.

алафҳои хурданбоби чорво қорҳои фаҳмондадихӣ бояд вусъад дода шаванд;

- Мақсаднок мебуд агар дар мавриди омӯзишҳои саҳроӣ таснифоти алафҳои хурданбоби чорво ва алафҳои бегонаи чарогоҳӣ ба аҳолии амалан фаҳмонда шавад.

Парвина Мирзоева, Мушовири маҳаллии Лоиҳаи “Рӯшди чорводорӣ ва чарогоҳҳо”

Манбаъ: <http://rural.tj/index.php/tj/tavsiyakho/354-be-tar-namudani-olati-charogo-o-ba-vositai-nobud-sokhtani-alaf-oi-begona-va-khor-o>

Самтҳои ҳуқуқии истифодабари заминҳои чарогоҳ ва ҳуқуқи дастрас намудани Сертификати истифодаи замин

Барои эҳтиёҷоти чарогоҳ аз ҳисоби заминҳои таъиноти кишоварзӣ, захираи давлатӣ, заминҳои фонди давлатии ҷангал, заминҳои маҳалҳои аҳолинишин, инчунин аз заминҳои хоҷагиҳои кишоварзӣ ва дигар ташкилотҳое, ки дар истифодаашон заминҳои кишоварзӣ доранд, бо тартиби муқаррарнамудаи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон қитъаҳои замин вобаста карда мешаванд.

Ҳуқуқи истифодабарии чарогоҳ мутобиқи моддаи 14 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи чарогоҳ” дар сурати доштани сертификати ҳуқуқи истифодабарии замин ё шартномаи иҷора ба миён меояд. Сертификати ҳуқуқи истифодабарии замин барои чарогоҳ ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ бо назардошти саршумори чорво ва намудҳои чорвои дар ихтиёрашон буда ва рӯшди минбаъдаи ин соҳа бо тартиби муқаррарнамудаи Кодекси замини Ҷумҳурии Тоҷикистон дода мешавад.

Тибқи моддаи 713 Кодекси замини Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад, ба шахравдон, ки дар моликияти шахсиашон чорво доранд, барои чаронидани чорво ва алафдаравӣ бо дархости ҷамоатҳо аз заминҳои захиравӣ, фонди ҷангал, заминҳои маҳалҳои аҳолинишин, инчунин аз заминҳои хоҷагиҳои кишоварзӣ ва дигар ташкилотҳое, ки дар истифодаашон заминҳои кишоварзӣ доранд, қитъаҳои замин бо тартиби зерин ҷудо карда мешаванд:

- аз заминҳои хоҷагиҳои кишоварзӣ ва дигар ташкилотҳое, ки дар истифодаашон заминҳои кишоварзӣ доранд - бо қарори маҷлиси умумии ин хоҷагиҳо ва ташкилотҳо;
- аз заминҳои захираи давлатӣ - бо қарори раисони ноҳияҳо (шаҳрҳо);
- аз заминҳои фонди давлатии ҷангал - бо қарори раисони ноҳияҳо (шаҳрҳо) дар мувофиқа бо мақомоти хоҷагии ҷангал.

Қайд кардан зарур аст, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 сентябри соли 2005 №342 Қоидаҳои ҷудо кардани қитъаҳои замин барои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ тасдиқ шудааст. Қоидаҳои мазкур тартиби пешниҳод ва баррасӣ кардани дархости шахсони воқеӣ ва ҳуқуқиро дар бораи ҷудо кардан ва мусодира намудани қитъаҳои замин аз ҷамаи намудҳои заминҳо ва заминистифодабарандагон, ба ғайр аз мавридҳое, ки қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳолатҳои дигарро пешбинӣ кардааст, муқаррар менамояд.

Тибқи боби IV ҳамин Қоидаҳо шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки барои гирифтани қитъаи замин ҷиҳати истехсолоти кишоварзӣ манфиатдоранд, ба раиси ноҳия ё шаҳр дархост пешниҳод менамоянд. Раиси ноҳия ё шаҳр дар мӯҳлати 5 рӯз дархостро баррасӣ намуда, барои тайёр кардани ҳуҷҷатҳои заминсозӣ ба мақомоти заминсозии ноҳия ё шаҳр мефиристад. Мақомоти заминсозии ноҳия дар мӯҳлати як моҳ парвандаи заминсозиро тайёр намуда, онро барои баррасӣ ва қабул кардани қарор ба раиси ноҳия (шаҳр) пешниҳод менамояд. Парвандаи заминсозӣ оид ба ҷудо кардани замин ба мақомоти давлатии заминсозии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои гузаронидани ташхис ва тайёр намудани Сертификати ҳуқуқи истифодаи замин пешниҳод мегардад. Бақайдгирии ҳуқуқи истифодаи замин дар мақомоти заминсозии ноҳия (шаҳр) сурат гирифта, ба заминистифодабарандаи нав Сертификати ҳуқуқи истифодаи замин дода мешавад.

Дар асоси моддаи 64 Кодекси замин заминҳои таъиноти кишоварзӣ тамоми заминҳое ба ҳисоб мераванд, ки барои эҳтиёҷоти кишоварзӣ истифода мешаванд. Заминҳои таъиноти кишоварзӣ аз заминҳои қорам, дарахтони бисёрсола, заминҳои партов, заминҳои алафдарав ва чарогоҳҳо, заминҳое, ки дар онҳо роҳҳои дохилихоҷагӣ, коммуникасияҳо, обанборҳо, иншоотҳои гидротехники ва биноҳои иморатҳо воқеъ буда, барои истехсол, нигоҳдорӣ ва коркарди аввали маҳсулоти кишоварзӣ истифода мешаванд, ҳамчунин дигар заминҳои ғайрикишоварзӣ дар дохили ғурӯҳи мазкури заминҳо қойгиршуда иборат мебошанд.

Ҳамзамон бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 июли соли 2009 № 374 Қоидаҳои тартиби барасмиятдарорӣ, бақайдгирӣ, додан, иваз намудан ва аз эътибор соқит намудани Сертификати ҳуқуқи истифодаи замин ва

Шаҳодатномаи саҳми замин тасдиқ шудааст. Сертификати ҳуқуқи истифодаи замин аз тарафи мақоми давлатии заминсозии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мақомоти он дар маҳалло дар муҳлати на дертар аз 25 (бисту панҷ) рӯзи корӣ аз лаҳзаи ворид шудани ариза (мактуб, дархост) бо замимаи тамоми ҳуҷҷатҳои зарурӣ (парвандаи заминсозӣ) дода мешавад.

Мутобиқи моддаи 17 Кодекси замини Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳуҷҷати тасдиқкунандаи ҳуқуқи бемӯҳлат, мӯҳлатнок ва якумраи меросии истифодаи замин Сертификати ҳуқуқи истифодаи замин муқаррар шуда, ҳиссаи саҳми заминро Шаҳодатномаи саҳми замин (ва иҷораи заминро Шартномаи иҷораи замин) муайян мекунанд. Ҳамзамон бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 октябри соли 2014 № 696 заминҳои чарогоҳҳои мавсимии шаҳру ноҳияҳо дар марзи маъмурии шаҳру ноҳияҳои дигар ба муҳлати 10 (даҳ) сол ба шаҳру ноҳияҳо вобаста карда мешаванд.

Талаботҳои муқарраргардида тамоми имкониятҳои заруриро барои истифодабарии чарогоҳҳо фароҳам овардааст.

Абдурасулов Ш.

Мушовири маҳаллии Лоиҳаи “Рушди чорводорӣ ва чарогоҳҳо”

Манбаъ: <http://rural.tj/index.php/tj/tavsiyakho/256-samt-oi-u-u-ii-istifodabari-zamin-oi-charogo-va-u-u-i-dastras-namudani-sertifikati-istifodai-zamin>

Беҳтар намудани ҳолат ва баланд бардоштани ҳосилнокии чарогоҳҳо

Истифодаи ҳамасолаю бетанаффус ва бенизоми чарогоҳҳо боиси фарсоишҳои ҳолати табиӣ ва маҳсулнокиашон гардидааст. Барои беҳтар намудани самаранокии минбаъдаи чарогоҳҳо чорабиниҳои зеринро анҷом додан лозим аст:

- Ба қитъаҳои замини дар фасли баҳор истифодашаванда тухми растаниҳои хӯроки чорво аз қабилӣ қатраборон (эпарсет), юнҷа, қорубаки пиёзакдору бомус пошидан муфид аст, то ин ки ҳиссаи алафҳои хӯрокии чорво дар ин қитъаҳо зиёд шаванд.
- Речаи истифодабарии қитъагӣ (хусусан қитъаҳои дар фасли баҳор истифодашаванда) роҳандозӣ карда шавад.
- Ҳангоми боришоти баҳорӣ, пеш аз хушабандии алафҳо ба ҷойҳои алафи паст мерӯидаи алафзор нурии азотӣ ва пеш аз боридаи барф охириҳои тирамоҳ нуриҳои фосфорӣ андохта шавад.
- Инчунин обтаъминкунии чорворо дар қитъаҳои дуртари чарогоҳ, хусусан тирамоҳ роҳандозӣ кардан лозим аст.

- Барои беҳтар намудани маҳсулу самаранокии минбаъдаи чарогоҳ лозим доништа мешавад, ки ҳиссаи растаниҳои хӯрокии чорво дар таркиби он зиёд карда шавад.
- Қисме аз ин растаниҳоро баъди расидани тухм даравида, тухми онҳоро гирифта, ба дигар қитъаҳо пошидан лозим аст. Хусусан барои зиёд намудани алафҳои қатраборон ва хардумак бештар аҳамият додан лозим аст, чун ки ин алафҳо ҳам аз ҷиҳати ғизонокӣ ва ҳам аз ҷиҳати ҳосилнокӣ беҳтарин ба шумор мераванд.
- Фарсоишҳои ҳок дар баъзе мавзӯҳои чарогоҳҳо асосан ҳангоми боришоти шадид ва обшавии барф рӯй медиҳад. Барои пешгирии шусташавии ҳок бояд шинонидани дарахту буттаҳои нав ва манъ кардану буридаи дарахту буттаҳои мавҷуда ба роҳ монда шавад.
- Кам намудани талафёбӣ ва истифодаи самаранокии намӣ.
- Ҷорӣ намудани низоми дорои самаранӣ баланди коркарди ҳок.
- Пешгирии эрозия, истифодаи нурии ва агротехникаи зидди бодлесшавӣ.
- Таъми намудани роҳҳо ва купрукҳои чорвогузар.
- Ташкил намудани муассисаҳои тухмипарварии алафҳои табиӣ хӯрокии чорво.

Умуман барои барқарор намудани сохтор ва ҳосилнокии чарогоҳҳои табиӣ, ба танзим даровардани истифодабарии онҳо масъалаи аввалиндараҷа мебошад. Барои ин ҷорӣ кардани нақшаи мушаххаси чарогоҳгардон дар ҳар як қитъаи чарогоҳ хатмист. Дар қитъаи аз чаронидани чорво озод, барои тезонидани барқарорсозии алафзор кишти растаниҳои серҳосили хӯрокии чорво мувофиқи мақсад мебошад. Бояд кӯшиш ба харҷ дод, ки миқдори растаниҳои лӯбиғӣ дар таркиби алафзор тезтар афзоиш ёбад.

Иргашев Т.А.

Институти чорводорӣ АИКТ

Манбаъ: <http://rural.tj/index.php/tj/tavsiyakho/192-be-tar-namudani-olat-va-baland-bardoshtani-osilnokii-charogo-o>

Ҳосилхез гардонидан ва истифодабарии устувори чарогоҳу алафзорҳо

Дар рушди соҳаи чорводорӣ маъсалаи таъмини чорво бо ҳӯрок нақши асосиро мебозад ва аз ин лиҳоз яке аз сарчашмаҳои асосии таъмини ҳӯроки чорво – чарогоҳҳо мебошанд. Чарогоҳҳои Тоҷикистони ҷанубӣ базаи асосии ҳӯроки чорвои вилояти Хатлон ба ҳисоб мераванд. Аз рӯи таносуб ва захираи ҳӯроки алафзорҳои табиӣ дар ҷои аввал меистанд. Дар амалияи соҳаи чорводорӣ, аз он ҷумла барои гусфандпарварӣ ва чорвои гуштию ширӣ ҳӯроки алафи чарогоҳи табиӣ серғизо ва арзон мебошад. Вале солҳои охир аз рӯи бетанзим чаронидани чорво вазъи чарогоҳ рӯ ба танназул ниҳодааст. Хусусан чарогоҳҳои баҳорӣ, ки дар онҳо бештар растаниҳои эфемери ва эфемероидӣ мерӯяд, барвақт ва мӯҳлати зиёд истифода мешаванд.

Чарогоҳҳо асосан дар баландиҳои гуногун, ҳамвориҳо ва талу теппаҳои наздикӯҳӣ, миёнакӯҳ ва баландкӯҳ ҷойгир шудаанд. Ингуна ҷойгиршавӣ барои истифодабарии мавсимии онҳо аз давраи аввали сабзиши растаниҳо таъсири ҳудро мерасонад. Чунин ҳосияти чарогоҳ барои дар давоми сол таъмин намудани чорво бо ҳӯрокиҳои гуногун ва бехтар кардани маҳсулнокии онҳо аҳамияти калон дорад. Дар ҳамвориҳо ва нишебҳои наздикӯҳӣ алафҳои пастпоя ва ҳӯшадорҳои баландпояи эфемерию эфемероидии чарогоҳҳои баҳорӣ бартарӣ дорад. Дар доманакӯҳҳо ва баландкӯҳҳо бошад, алафҳои баландпояи набототи саваннамонанд ва марғзорӣ паҳн гардидаанд, ки ҳамчун чарогоҳҳои тобиستона дар давоми сол истифода мешаванд.

Чарогоҳу алафдаравҳои саваннамонанд манбаи ҳӯроки арзон ва ҳушсифат буда, барои пешрафти чорводорӣ ҷумҳурӣ аҳамияти калон доранд. Вале аз рӯи бениғохубин ва номунтазам чаронидани миқдори зиёди чорво, ҳосилнокии онҳо паст шуда истодааст ва дар тарқиби алафзорҳои танназулгардида, растаниҳои серҳосили ҳӯроки чорво кам мешаванд. Вақтҳои охир майдони зиёди алафдаравҳои табиӣ барои кишти растаниҳои ғалладонагӣ шудгор карда шудаанд. Аз ин рӯ хело муҳим аст, ки захираи ҳӯрокии чарогоҳҳои саваннамонанд коркард ва технологияи барқароркунии ҳосилнокӣ ва истифодаи устуворонаи онҳо ба роҳ монда шавад.

Дар чарогоҳҳои ҳамвориҳо ва талу теппаҳои наздикӯҳӣ Тоҷикистони ҷанубӣ ҳарорати ҳаво дар фасли зимистон мӯътадил буда, ҳамасола растаниҳо нашъунамо меёбанд. Баробари ин бодҳои баҳримииёназаминӣ дар ин фасл боришоти зиёдро ба вуҷуд меоранд. Тобистон дар минтақаҳои наздикӯҳӣ қариб, ки боришот намешавад. Барои ҳамин дар ин ҷо дар давоми сол ҷамоаи растаниҳо аз рӯи тарқиби наботот ва гуногунии экологӣ дар зимистону баҳор ба ҷамоаи растаниҳои пастпояи саваннамонанд ва тобистону тирамоҳ ба растаниҳои ба ҳушки тобовари биёбонӣ иваз мешаванд.

Муқаррар карда шудааст, ки дар чарогоҳу алафзорҳои Тоҷикистони ҷанубӣ зиёда аз 700 намуди растаниҳои ҳӯроки чорво месабзанд ва дар давраҳои гуногуни сабзиш онҳоро чорво истеъмол менамояд. Хусусияти биологӣ, экологӣ ва ҳосилнокии умумии баъзеи онҳо омӯхта шудаанд. Дар ин ҷо популятсияи растаниҳои пурқиммату серҳосили ҳӯрокии чорво, ки барои кишт кардан ва корҳои селексионӣ муфиданд, зиёд дида мешаванд. Ба қатори онҳо хардума, ҷави пиёзақдор, қорубаки пиёзақдор, мунҷи бориқбарг, юнҷаи муқаррарӣ, намудҳои қатраборон, юнҷаҳои яксола ва ғайра дида мешаванд. Нақши растаниҳои ҳӯшагӣ чун алафи ҳӯроки чорво дар чарогоҳ хело калон аст. Дар бисёр маврид онҳо бар тарқиби маҷмӯи алафзор бештар волеҳӯранд. Аз 157 намуди ҳӯшадорон, ки дар ҳудуди чарогоҳҳои вилояти Хатлон муайян карда шудааст, 85 намуд (54%) – и он чун доминанти алафзори чарогоҳ нақши муҳим дорад. Аз рӯи паҳншавӣ ва аҳамияти ҳӯрокии ҷави пиёзақдор, аҷириқ, бомас ва мастаки бисёрсола ҷои аввалро ишғол менамоянд. Баъди растаниҳои дар боло зикргардида боз нигоҳ доштани мувозинати алафҳои ҳӯрокии чорво дар чарогоҳ ҳӯшадорони эфемери нақши муҳим доранд.

Барои барқароркунии чарогоҳҳои баҳорӣ – тирамоҳӣ дар давоми сол истифодашаванда ҷави пиёзақдор, қорубаки пиёзақдор, инчунин аз растаниҳои ба гармӣ тобовар ба монанди кейрук, изен, чоғон, шибоғ, ки баҳору тирамоҳ ҳосилнокиашон 14-16 с\га массаи хушкро ташкил медиҳад, кошта мешаванд. Иқтидори ҳӯрокии алафзорҳои кошташуда аз чарогоҳҳои табиӣ 3- 5 маротиба зиёдтар аст. Барои бехтар намудани сохтори алафзорҳои танназулфта коштани растаниҳо ба монанди мунҷ, қатраборон, ҷави пиёзақдор ва дигар намуди алафҳои ҳӯрокии чорво тавсия карда мешаванд.

Истифодаи васеъи чунин технологияҳо маҳсулнокии чарогоҳҳои эфемери эфемероидӣ ва шибоғзорро баланд мебардорад.

А. Мадаминов, Т. Иргашев

Институти чорводорӣ ИАИКТ

Манбаъ: <http://rural.tj/index.php/tj/tavsiyakho/191-osilkhez-gardonidan-va-istifodabarii-ustuvori-charogo-u-alafzor-o>

Чарогохҳо ба нигоҳубин ниёз доранд!

Дар ҳамаи Паёму суҳанрониҳои Ассгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ҷабҳаҳои гуногуни оқилона истифодабарии захираҳои табиӣ – об, замин, набототу ҳайвонот ва моддаҳои минералӣ вобаста бо ҳивзи муҳити зист ҳамаҷониба таҳлил гардида, дар ин замина дастурҳои мушахас пешниҳод мегарданд. Дар Паёми тозаии худ (26.12.2018) Пешвои миллат вобаста ба ин масъала, аз ҷумла, чунин такид кардаанд: «Зарур аст, ки мо ба масъалаҳои ҳифзи муҳити зист, олами набототу ҳайвонот, вазъи экологӣ ва бо ин мақсад таҷдиду назар кардану тақмил додани қонунгузории соҳа ва баланд бардоштани маърифати экологии аҳоли муносибати ҷиддӣ зоҳир кунем».

Чарогоҳу алафзорҳои табиӣи Тоҷикистон бештар аз 3,8 млн. гектар буда, дар минтақаҳои гуногун, аз водии гармсёр то баландкӯҳҳо паҳн шудааст. Иқлиму ҳолатҳои гуногун сабабгори асосии набототи бойи чарогоҳҳо мебошад. Дар таркиби ҳӯроки чорво бештар аз 1000 намуди растаниҳои гулдор – алафҳои яқсолаю бисёрсола, буттаю дарахтчаҳо мавриди истифода қарор доранд.

Огози сабзиши алафҳои чарогоҳҳои наздикӯҳӣ

Ғизонокии растаниҳои лубиёгӣ ва ҳӯшадор, ки асоси ҳӯроки чорвоанд, дар чарогоҳҳо баланд аст, чунки дар давраи қаридан чорво растаниҳои ҳӯрокиро барвақт, дар вақти майсаю таназании онҳо истеъмол мекунанд. Дар ин давра миқдори сафеда дар баргуи растанӣҳои ҳӯшадор 18-25% аст. Ҳангоми гулшукӯфт ва мевабандӣ (донгирӣ) бошад миқдори сафедаи растаниҳои худрӯй се маротиба кам мешавад. Чарогоҳҳо барои чорвои ҳонагӣ яке аз манбаҳои асосии ҳӯроки сабзи арзон ва серғизо аст. Тақрибан аз чор се ҳиссаи талаботи чорво бо ҳӯроки сабз аз ҳисоби чарогоҳҳои табиӣ таъмин карда мешавад. Дар чарогоҳҳо маҳсулнокии чорво назар ба парвариши оғилӣ 25-40% афзуда, сифати маҳсулот беҳтар ва арзиши асосии он 20-30% кам мешавад.

Дар чарогоҳҳо намудҳои гуногуни растаниҳои ҳӯроқбоб ва ғайриҳӯроқӣ воҷуд доранд. Ҳар як намуди чорво бо хоҳиши худ намудҳои гуногуни онҳоро истеъмол менамояд. Алҳол ҳолати чарогоҳҳои ҳам зимистонаю баҳорона ва ҳам тобистона хароб аст. Мушоҳидаҳои нишон дод, ки дар натиҷаи бе ниҳом чаронидани чорво растаниҳои беҳтарини ҳӯроки чорво дар чарогоҳҳо бештар нобуд шуда миқдори ҳӯроқ хеле кам шудааст. Ҳоло таркиби набототи чарогоҳҳо саҳт қоҳиш ёфтааст, дар алафзор бештар растаниҳои ғайриҳӯроқӣ, хор, растаниҳои заҳронок ва қадпасти мерӯянд. Бинобар он, ҳосили умумии алафзор зиёд бошад ҳам миқдори растаниҳои ҳӯроки чорво хеле кам аст. Дар алафзорҳои даштӣ ва марғзории чарогоҳҳои тобистонаи Тоҷикистони Марказӣ ҳосили растаниҳои ҳӯроқбоб 7-15% ҳосили умумии алафзорро ташкил медиҳад.

Чарогоҳҳои ҷумҳурии мо асосан мавсимӣ аст. Дар тирамоҳ, зимистон ва баҳор бештари чорво дар чарогоҳҳои зимистонӣ бонӣ қарда мешавад, тобистон бошад дар чарогоҳҳои баландкӯҳ мечаронанд. Ба ин бештар хоҷагҳои деҳқонӣ муваффақ мешаванд, зеро ҳонаводаҳои ҷудогона рамаи бузу гусфандонро ташкил қарда наметавонанд ва ба чарогоҳҳои зимистонаю тобистона чорвои худро намебаранд. Ҳонаводаҳои алоҳида, ки миқдори моли майдашон 10-15 сарро ташкил медиҳад, зимистону баҳор ва тобистон чорвои худро дар чарогоҳҳои назди маҳали зисташон бонӣ мекунанд. Миқдори ҳӯроки ин чарогоҳҳо талаботи чорвои ҳонаводаҳои деҳаро таъмин қарда наметавонад. Дар аксар маҳалҳо алафзор поймол ва нобудшавии чарогоҳҳо мушоҳида қарда мешавад. Миқдори зиёди майдони он ба пайроҳаҳои чорво мубаддал гашта, эрозияи ҳок авҷ гирифтааст. Инчунин бештар аз 100 ҳазор гектар чарогоҳҳои ҳосилхезии наздикӯҳӣ ба воситаи шудгоркунӣ вайрон гардида, ҳоло ҳамчун заминҳои партов камҳосил гаштааст.

Соли 2018 дар чарогоҳҳои ноҳияҳои ҷануби вилояти Хатлон моҳҳои зимистон ва баҳор боришот назар ба меъёр кам ва ҳарорати ҳаво гармтар шуд. Дар натиҷаи хушксолии шадид алафи чарогоҳҳо дар оғози сабзиши (аввали моҳи апрел) хушк шуд, сухт. Вале дар тирамоҳ боришот назар ба меъёр бештар ва ҳарорати ҳаво ҳам мӯътадил шуд. Бинобарон, дар миёнаи моҳи ноябр сабзиши растаниҳои эфемерӣ оғоз шуд. Дар пасхамию ҳамвориҳо ва талу тепаҳои наздикӯҳӣ сабза дамид. Ин баъд аз хушксолии шадид, сухта рафтани алафзори чарогоҳҳо ва дар баҳору тобистон рушд нақардани растаниҳо, хеле гуворо менамуд. Ҳамин тавр, рӯзҳои офтобии моҳҳои декабр ва январ растаниҳои тезсабзи эфемерию эфемероидӣ (тақ-тақ, бузгандум, ғеша, чорубак) ба сабзиш даромаданд. Дар қитъаҳои бечорво қадди алафзор то 1,5-3 см баланд шуд. Аммо, фасли зимистон, иқлими ноустувор, боришоти борону барф, шабҳои хунок ба сабзиши мӯътадили растаниҳо монеа мешаванд. Ба зами ин, дар чунин шароити номусоид, алаф ҳоло ҳӯрданбоб нест, чорводорон бузу гусфандон ва чорвои калони шохдорро ба чарогоҳ ронданд. Ин баръакс низоми идоракунии ва тавсияҳои илмӣ амалӣ оид истифодабарии устувори чарогоҳҳо мебошад.

Дар аввал, дар чарогоҳи навабз ва сернам паи чорво алафзорро вайрон ва нобуд қарда, замини чарогоҳро саҳт ва ноҳамвор месозад. Дар чунин ҳолат эрозияи ҳокро зиёд мекунад ва сабабгори биёбоншавии маҳал мегардад. Аз тарафи дигар, олимони мушоҳида қарданд, ки гусфандон алафи навраӯстаи сабزو дар чарогоҳ хуб истеъмол мекунанд, новобаста аз он, ки миқдори он қифоя ё не. Баъд аз ин, онҳо дигар хошоки хушкӣ кӯҳнаро намеҳӯранд. Дар натиҷа, агар алафи сабз кам рушд кунад (бо сабабҳои гуногун), нарасоии он модро назар ба даври зимистон бештар хароб мекунад. Ин гуруснагӣ барои чорво дар давраи ҳамл ва наслгирӣ, бар зами харобшавии зимистона, хеле гарон ва ҳафнок мебошад ва сабабгори фавти гусфандон мегардад.

Маълум карда шудааст, ки дар чарогоҳҳои камалаф хангоми барвакт, дар огози рушди алафзор чаронидани гусфандон ҳамроҳи алафи сабз ба ҳӯроки онҳо ҳок дохил мешавад ва чорво онҳоро якҷоя истеъмол мекунад. Ин гусфандонро гирифтори касалии дарунравӣ (гастроэнтерит) мекунад ва чорво бештар хароб мешавад.

Мушоҳидаҳои мо нишон доданд, ки барвакт чаронидани чорво хангоми сернам будани хоки чарогоҳ сохтори алафзор саҳт осеб мебинад. Дар натиҷа, ҷими ҷорубак, танарешаи ғеша ва пояҳои навсаби гиёҳҳои эфемерӣ помол ва нобуд карда мешаванд. Инчунин, дар рӯи замин аз паи чорво чуқурчаҳои гуногун боки мемонад, ки сонӣ сабабгори тез хушк шудани ҳок ва растаниҳои чарогоҳ мегардад.

Гуфтаҳои боло шаҳодат медиҳанд, ки дар аввали сабзиши растаниҳо то расиши алафзор барои чаронидани чорво ва хушк шудани замини чарогоҳ, инчунин ҳарорати мувофиқи ҳаво рондану чаронидани рамаи гусфандон нораво ва ғайри имконоти алафзор мебошад.

Зеро, нодида гирифтани низоми илмӣ истифодабарии устувори чарогоҳҳо оқибати ногувор дорад ва дар таназзули ҷамои набототи чарогоҳҳо мавқеи муҳимро дорост. Аз ин чорводорон зарари калон мебинанд. Бинобарон дар маҳалҳо омӯзишҳо ташкил намуда маърифати экологии чорводорон ва истифодабарандагони чарогоҳҳо бехтар кардан зарур аст. Онҳо усулҳои нигоҳубин ва ҳосилхезгардониву истифодабарии устувори чарогоҳҳо хуб омӯзанд. Умуман, барои барқарор намудани сохтор ва ҳосилонокӣ чарогоҳҳои табиӣ, ба танзим даровардани истифодабарии онҳо масъалаи аввалин дараҷа мебошад. Барои ин ҷори кардани нақшаи мушаххаси чарогоҳгардон ва дар ҳар як китъаи чарогоҳ аз рӯи меъёр ва гунҷоиши (ҳосилонокӣ) алафзор, бо навбат чаронидани чорво ҳатмист.

Мадаминов Абдулло Асракулович, дотсент

Маркази илмӣ-тадқиқотии экология ва муҳити зисти Осӣи Марказӣ (Душанбе)

Глобальная оценка экологического законодательства

В докладе ООН о Глобальной оценке экологического законодательства отмечается значительный рост числа законов, направленных на защиту окружающей среды. И в то же время — невыполнение их требований.

Проведена первая в мире глобальная оценка экологического законодательства. Она показала, что слабое право применение является глобальной тенденцией, которая усиливает экологические угрозы. Несмотря на значительный рост экологических законов и институтов во всем мире в течение последних четырех десятилетий, их цели не достигаются.

Источник: <http://ekois.net/globalnaya-otsenka-ekologicheskogo-zakonodatelstva/>

Конкурс среди студентов на тему “Устойчивое управление природными ресурсами в Центральной Азии”

Приглашаем студентов принять участие в региональном конкурсе исследовательских работ на тему “Устойчивое управление природными ресурсами в Центральной Азии”. Заявки принимаются до 31 мая 2019 г.

Конкурс финансируется проектами Smart Waters (ЮСАИД) и Программой по адаптации к изменению климата и смягчению его последствий в бассейне Аральского моря CAMP4ASB. Победители конкурса получают финансовую поддержку на проведение своих исследовательских работ в размере до 1500 долларов США.

Подробнее: <http://student.carececo.org/ru>

Выходные данные

Региональная программа по устойчивому землепользованию с учетом изменения климата для экономического развития в Центральной Азии (GIZ)

Клаус Шмитд-Корситто, региональный директор

Адрес: Кыргызская Республика, г. Бишкек, Бульвар Эркиндик 22

Тел: +996 312 90 93 40

Email: klaus.schmidt-corsitto@giz.de

Web: www.giz.de; www.naturalresources-centralasia.org

Клаудия Халлер, страновой координатор (РТ)

Адрес: Республика Таджикистан, г. Душанбе, ул. Н. Хувайдуллоева 2/1

Тел: +992 44 600 67 03

Email: claudia.haller@giz.de

Web: www.giz.de; www.naturalresources-centralasia.org

Госучреждение Центр управления проектом «Развитие животноводства и пастбищ» (IFAD)

Адрес: Республика Таджикистан, г. Душанбе, ул. Тегеран 21

Тел: +992 90 000 47 01

Email: sepmu.lpd@gmail.com

Web: www.rural.tj

Агентство по техническому сотрудничеству Франции (ACTED)

Адрес: Республика Таджикистан, г. Душанбе, ул. Достоевского 7

Тел: +992 37 251 01 12

Email: dushanbe@acted.org

Web: www.acted.org

Редактор: Секретариат Пастбищной сети, pmnp.tj@gmail.com

Дизайн: Александр Горбатовский

Верстка и корректура: Секретариат Пастбищной сети, pmnp.tj@gmail.com

Фотографии/рисунки: © Архив программы GIZ; Архив партнеров; Интернет

Содержание опубликованных материалов является предметом исключительной ответственности авторов и может не отражать официального мнения организаций, поддерживающих выпуск бюллетеня.

По состоянию на март 2019 г.

Фото на обложке: https://www.nicolaspernot.com/wp-content/uploads/2015/10/NPE_6435.jpg